

Remiss av utkast till LRR "Skolor mot brott"

Journalistförbundet har tagit del av förslagen i utkastet till lagrådsremiss "Skolor mot brott". Förbundet uppfattar att departementet i första hand vill ha synpunkter på avsnitt 7. Remissvaret begränsas till de delar av utkastet till lagrådsremiss som handlar om inskränkningar i den grundlagsskyddade handlingsoffentligheten.

Inledande synpunkter

Journalistförbundet noterar inledningsvis att remisstiden är ovanligt kort, knappt en vecka. Normalt är remisstiden tre månader. Det kan finnas anledning att korta remisstiden om ett lagstiftningsärende, som i detta fall, är brådskande. Det kan dock, enligt Journalistförbundet, ifrågasättas om remisstiden i det här fallet är tillräckligt lång för att leva upp till beredningskravet enligt 7 kapitlet, 2 §, regeringsformen. Lagrådet har tidigare kritiserat denna typ av ovanligt korta remisstider.¹ Journalistförbundet vill erinra om att remissen innehåller sekretessfrågor, det vill säga förslag om att begränsa den grundlagsskyddade handlingsoffentligheten. Sekretessfrågor kräver noggrant övervägande och hänsyn måste tas till de faktiska konsekvenserna av att sekretessbelägga vissa uppgifter.

¹ Se Lagrådets yttrande över "Regeringsprövning av kalkstenstäckter i undantagsfall", daterat 16 september 2021.

Journalistförbundet vill inledningsvis också uttrycka förståelse för att det, särskilt efter massskjutningen i Örebro i början av året, finns en vilja att göra allt som står i vår makt för att skydda elever på landets skolor. Journalistförbundet anser dock att lagstiftaren samtidigt har ett ansvar för att den lagstiftning som införs håller hög kvalitet och att olika intressen tillgodoses inom ramen för den nya lagstiftningen.

Beredskapsplanen ska skyddas av sekretess

Journalistförbundet noterar att utredningen, Skolor och brott (SOU 2024:17), kom till slutsatsen att det befintliga sekretessskyddet 18 kap. 8 och 13 § OSL är tillräckligt och att något behov av ytterligare sekretessbestämmelser inte finns. I utkastet till lagrådsremiss föreslås dock en ny sekretessbestämmelse för uppgift som rör beredskapsplan eller löpande arbete med beredskap om "det kan antas att det allmännas möjligheter att förebygga och hantera allvarliga våldssituationer och hot om allvarliga våldssituationer motverkas om uppgiften röjs." Journalistförbundet vill börja med att understryka att det kan finnas behov av att sekretessbelägga vissa uppgifter kopplade till skolors beredskap. Som framgår av utkastet till lagrådsremiss finns det dock redan sekretessbestämmelser i 18 kap. 8 och 13 § OSL som är tillämpliga i dessa fall. Enligt Journalistförbundet måste det gå att ge ett konkret exempel på en uppgift som inte omfattas av 18 kap. 8 eller 13 § OSL, men som skulle träffas av den nya bestämmelsen som föreslås. Enligt Journalistförbundet är det generellt ett problem i utredningen att det saknas exempel på vilka uppgifter, vid sidan av uppgifter om inrymning, utrymning och säkra tillflyktsplatser som bestämmelserna är tänkta att skydda.

Mot bakgrund av att det inte är klarlagt att det faktiskt finns ett behov av en ny bestämmelse avstryker Journalistförbundet förslaget.

I utkastet till lagrådsremiss föreslås vidare att meddelarfriheten ska inskränkas. Meddelarfriheten innebär en rätt att muntligt lämna uppgifter för publicering i grundlagsskyddade medier. Möjligheten för anställda att lämna uppgifter till media är en viktig ventil för att uppgifter om till exempel brister i beredskapen ska kunna uppmärksammas och åtgärdas. Om meddelarfriheten inskränks på det sätt som föreslås i utkastet till lagrådsremiss ökar, enligt Journalistförbundet, risken för att den typen av problem inte upptäcks. Förslaget är därmed kontraproduktivt.

Vidare saknas en analys av hur meddelarskyddet på den privata sidan påverkas av förslaget, vilket får anses vara en brist. Inom privat skola gäller lagen om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter. Meddelarskyddet på den privata sidan gäller dock inte om det finns en lagstadgad tystnadsplikt som skyddar uppgifterna (se 5 § lagen om meddelarskydd). Den föreslagna tystnadsplikten i skollagen kommer därmed att inskränka meddelarfriheten i privata skolor. Som framgår av ovan anser Journalistförbundet att det är viktigt att meddelarskyddet gäller för att brister i beredskapen ska kunna upptäckas och åtgärdas.

Att det är kontraproduktivt att inskränka meddelarfriheten är något som behandlas i utkastet till lagrådsremiss, det står:

*"Att låta den tystnadsplikt som följer av den i detta avsnitt föreslagna sekretessbestämmelsen inskränka meddelarfriheten skulle kunna påverka möjligheten att slå larm exempelvis i fall då uppmärksammade brister i en beredskapsplan inte åtgärdas. Men om känsliga uppgifter i en beredskapsplan om t.ex. säkra tillflyktsplatser eller flyktvägar eller sårbarheter i planeringen blir allmänt kända och utnyttjas vid en attack mot en skola skulle det kunna leda till att elever eller personal skadas eller till och med dödas. Det finns vidare andra sätt att slå larm, t.ex. genom att vända sig till en tillsynsmyndighet."*²

Journalistförbundet vill erinra om att meddelarfriheten enbart innebär en rätt att lämna uppgifter till grundlagsskyddade medier, vilka bedömer vilka uppgifter det finns skäl att publicera. Som framgår av

² Se utkastet till lagrådsremiss "Skolor mot brott", sid 41.

utkastet till lagrådsremiss är poängen med beredskapsplaner att innehållet till stora delar ska vara känt för såväl lärare som elever. Det handlar om rutiner för inrymning, samt säkra tillflyktsplatser och flyktvägar som alla på skolan ska känna till. Enligt Journalistförbundet framstår det som en betydligt större risk att en elev på en skola råkar sprida en uppgift på ett sätt som gör att den blir allmänt känd och utnyttjas vid en attack, än att en anställd på en skola med stöd av meddelarfriheten skulle sprida en uppgift på ett sådant sätt. Risken för att anställda inte vågar slå larm om brister i beredskapen framstår enligt Journalistförbundet som ett betydligt större och konkret problem ur säkerhetssynpunkt.

Mot den bakgrunden avstyrker Journalistförbundet förslaget om att inskränka meddelarfriheten på såväl den offentliga som den privata sidan.

Vidare framförs det i utkastet till lagrådsremiss att anställda kan slå larm genom att vända sig till en tillsynsmyndighet. Det framgår dock inte hur detta ska gå till och vilka rättsliga förutsättningar anställda på skolor har att göra detta. Enligt lagen om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden uppställs förhållandevis hårda krav för att en anställd ska få rapportera missförhållanden till en myndighet. Detta är något som måste beaktas om regeringen går vidare med att inskränka meddelarfriheten på den offentliga och den privata sidan.

*Ulrika Hyllert
Förbundsordförande
Journalistförbundet*